

Базиляк Н. О.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИМОГ ТА ГУМАНІТАРНИХ ВИКЛИКІВ

Одна з цілей реформ системи освіти є підвищення конкурентоспроможності вітчизняних закладів вищої освіти на світовому ринку освітніх послуг. Досягнення цієї мети забезпечується внаслідок впровадження передових технологій, підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу та покращення інфраструктури закладів вищої освіти. Важливим є аналіз впливу механізмів державної політики у сфері освіти на підвищення конкурентоспроможності національних закладів у світовому освітньому просторі.

Державні програми у сфері освіти є потужним механізмом у реформуванні системи освіти в цілому, підвищенні рівня освіти громадян та конкурентоспроможності національних закладів вищої освіти у світовому освітньому просторі [3]. У рамках реалізації державних програм у сфері освіти сформовано мережу провідних закладів вищої освіти, також зросла їх кількість, що визнані в рейтингах світових університетів. Сьогодні першочерговим завданнями є розвиток науково-дослідного потенціалу, приведення рівня вищої освіти до світових стандартів, вдосконалення системи неформальної освіти та перепідготовки кадрів, розширення міжнародної діяльності. Акцентується увага на важливості збалансованої політики у сфері освіти для соціально-економічного розвитку держави.

Процес реформування освіти розвинених країн в останні роки йде активними темпами, тому серед інших цілей реформ вищої освіти уряд проголосив підвищення конкурентоспроможності вітчизняних закладів вищої освіти на національному та світовому освітніх ринках. Очевидно, що досягнення даної мети передбачає вирішення низки найважливіших завдань, серед яких впровадження кращих зарубіжних технологій адаптованих до національної специфіки, систематичне підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу, удосконалення інфраструктури закладів вищої освіти. Цих цілей неможливо досягти без правильно сформованої системи державної підтримки, яка є ключовим фактором становлення та затребуваності національних закладів у глобальному освітньому просторі.

Державна політика у сфері освіти є комплексом заходів у галузі функціонування та розвитку системи освіти, Закон «Про вищу освіту» є основним документом у цій сфері, що відображає державну освітню політику, де під освітою розуміється єдиний цілеспрямований процес виховання та навчання, що є суспільно значимим благом і здійснюється в інтересах людини, сім'ї, суспільства та держави [5]. Освіта у цьому законі названа сукупністю знань,

умінь, навичок, ціннісних установок, досвіду діяльності та компетенції певного обсягу та складності з метою інтелектуального, морального, творчого, фізичного та професійного розвитку молодшої людини, задоволення її освітніх потреб та інтересів.

Державна політика у сфері освіти ґрунтується на ключових принципах гуманістичної спрямованості, демократії та вільного розвитку особистості, виховання громадянськості, єдності культурного та освітнього простору, доступність освіти всім верствам населення. Професійна освіта формується з переліку затребуваних професій ринку праці шляхом приведення системи підготовки кадрів у відповідність до актуальних та перспективних потреб ринку. Створення умов для інтегрованого навчання осіб з обмеженими можливостями відбувається шляхом реалізації комплексу заходів, спрямованих на підвищення ефективності соціальної адаптації та інтеграції у суспільство осіб з обмеженими можливостями [2].

Кадрова політика стимулювання розвитку інноваційного потенціалу педагогічних працівників включає збільшення соціального статусу, вдосконалення механізмів оплати праці освітян. Витрати на вищу освіту є досить низькими в порівнянні з розвиненими та іншими країнами, що розвиваються, отож величина витрат на освіту повинна бути значною. При зростанні глобалізації та в сучасних соціальних, економічних, політичних, культурних умовах, що впливають на всі сфери життя суспільства збільшується значення конкурентоспроможності національної системи освіти на світовому глобальному ринку освіти. Ці обставини актуалізують необхідність трансформації системи освіти у всіх напрямках, а саме структурному, змістовному та функціональному.

На сучасний стан сфери освіти впливають різні економічні, соціальні, політичні, культурні та інші процеси, серед основних можна виділити перехід до економіки знань, демократизацію суспільства, інформатизацію всіх процесів, у тому числі освіти, соціальних та природних проблем, що стосуються всього світового співтовариства [4]. Все це активізує гостру необхідність переформатування попередніх критеріїв освіти та створення нових, інноваційних освітніх систем, де важливими стануть безперервне навчання, формування відповідальності за майбутнє, гуманне ставлення один до одного.

Для того, щоб національній системі освіти в Україні залишитися конкурентоспроможною в світовому освітньому просторі очевидно необхідна ефективна політика в галузі освіти, що проводиться державою, політика, яка враховує загальні тенденції світового розвитку. Важлива збалансована, адекватна цілям і завданням політика держави у сфері освіти, яка враховує особливості та виклики в той чи інший період соціально-економічного розвитку.

Державна політика у галузі освіти уособлює діяльність держави щодо забезпечення функціонування та розвитку системи освіти, що переслідує мету розвитку. Державна політика у галузі освіти формується на основі стратегічних цілей розвитку держави як громадської цивілізації у ХХІ столітті. До стратегічних завдань, що визначають межам державної політики у галузі освіти належить завдання забезпечення освітнього потенціалу країни з урахуванням

вимог її сталого розвитку у ХХІ столітті, забезпечення інтеграції національної системи освіти до загальноєвропейської.

Відповіді на сучасні виклики пов'язані з постійним підйомом обов'язкового освітнього цензу населення та підвищенням якості вищої освіти, його доступності, масовості, безкоштовності. Аналіз цих тенденцій зміни ролі науки і освіти в соціально-економічному розвитку дозволив зробити висновок, що функція соціального інституту освіти в матеріальному та духовному відтворенні умов життя суспільства і людини є основоположною [1]. Освіта в цілому, а особливо вища, як основний механізм відтворення науки, є основною умовою економічної конкурентоспроможності держави та її прогресивного соціального розвитку у ХХІ столітті. Таким чином, державна освітня політика саме завдяки цьому висновку стає найважливішою основою соціально-гуманітарної політики держави.

Одночасно з підвищенням престижу викладацької професії необхідно зберегти як платну, так і безкоштовну систему освіти, яка надає альтернативу підростаючому поколінню при виборі професії. Сьогодні система освіти повинна зазнати докорінних змін, які стосуються не лише структури її організації, методики та технології побудови освітніх процесів на всіх рівнях цієї системи, але повинна переосмислити цілі освіти, її стратегічні орієнтири, що дозволяють адекватно реагувати на виклики ХХІ століття. Освіта повинна мати смислове ядро духовно-етичного домінування, бути креативною та інноваційною, будуватися на науковій основі, бути адекватною культурному різноманіттю людства та своєї країни, задовольняти комплексні потреби етнокультурних, соціально-професійних та конфесійних груп.

Література:

1. Александров В.Т. Державні механізми управління якістю неперервної освіти в Україні: *монографія*. Суми: СумДУ, 2012. 366 с.
2. Братко М.В. Освітнє середовище вищого навчального закладу: функціональний аспект. Педагогічний процес: теорія і практика. 2015. Вип. 1-2. С. 11-18.
3. Вербицька А.В. Інтеграція вищої освіти України в європейський освітньо-науковий простір: *монографія*. Чернігів, 2017. 2010 с
4. Луговий В.І., Таланова Ж.В. Якість вищої освіти: виклик для України. *Вища освіта України: теорет. та наук.-метод. часопис*. К.: Педагог. преса, 2012. Т. 1. С. 5-9.
5. Освіта в Україні: базові індикатори: інформаційно-статистичний бюлетень результатів діяльності галузі освіти у 2017/2018 н. р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainskashkola/1serpkonfinformatsiyniy-byuleten.pdf>